

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľky **M. K.**, bývajúcej v B., proti odporcovi **P. K.**, bývajúcemu v B., prechodne v K., zastúpenému JUDr. M. P., advokátkou Advokátskej kancelárie so sídlom v Ž., **o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností k maloletým deťom na čas po rozvode**, vedenej na Okresnom súde Bratislava III pod sp. zn. 13 C 157/2005, na dovolanie odporcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 22.. apríla 2009, sp. zn. 4 Co 50/09, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 22. apríla 2009 sp. zn. 4 Co 50/09 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

Okresný súd Bratislava III rozsudkom z 23. septembra 2008, č.k. 13 C 157/05-236 rozviedol manželstvo navrhovateľky a odporcu uzavreté dňa X.. v N., zapísané v knihe manželstiev matričného obvodu N. vo zväzku X., ročník X., na strane X., pod poradovým číslom X... Maloletého O., narodeného X.. zveril na čas po rozvode do osobnej starostlivosti odporcu, ktorý ho bude zastupovať a spravovať jeho majetok. Navrhovateľke uložil povinnosť prispievať na jeho výživu sumou 1000,- Sk mesačne vždy do 15. dňa v mesiaci vopred k rukám odporcu a jej styk s maloletým upravil na posledný víkend v mesiaci marec, august a október, každý rok cez prázdniny od 15. júla do 31. júla a každé vianočné sviatky v párnom kalendárnom roku. Maloletého M., narodeného X.. a maloletú N., narodenú X.. zveril na čas po rozvode do osobnej starostlivosti navrhovateľky, ktorá ich bude zastupovať a spravovať ich majetok. Odporcovi uložil povinnosť prispievať na výživu maloletého M. sumou 5000,- Sk mesačne a na maloletú N. sumou 4000,- Sk mesačne vopred, vždy do

15. dňa v mesiaci, k rukám navrhovateľky a styk maloletých detí s odporcom ponechal bez obmedzenia. O trovách konania rozhodol tak, že žiaden z účastníkov nemá právo na ich náhradu.

Krajský súd v Bratislave, na odvolanie odporcu proti rozhodnutiu o výživnom, rozsudkom z 22. apríla 2009, sp.zn. 4 Co 50/09 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutom výroku. Dospel k záveru, že s prihliadnutím na vykonané dokazovanie súdom prvého stupňa sú jeho skutkové zistenia a z neho vyplývajúce právne závery správne a vystihujú podstatu prejednáwanej veci. Stotožnil sa aj s odôvodnením napadnutého rozhodnutia. Rozhodnutie o trovách konania odôvodnil ustanovením § 224 ods 1. O.s.p. v spojitosti s § 146 ods. 1 písm. a/ O.s.p.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie odporca, ktorý navrhol napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Prípustnosť dovolania odôvodnil ustanovením § 237 písm. f/ O.s.p., tvrdiac, že postupom odvolacieho súdu, ktorý vo veci nenariadil odvolacie pojednávanie a nedostatočne odôvodnil rozsudok, mu bola odňatá možnosť konať pred súdom. V dôvodoch dovolania rozoberal skutkový a právny stav veci.

Navrhovateľka vo svojom vyjadrení k dovolaniu uviedla, že dovolanie v danej veci nie je prípustné. Navrhla dovolanie „zamietnuť“ a rozsudok odvolacieho súdu ako vecne správny v celom rozsahu „potvrdiť“.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), skúmal najskôr to, či mimoriadny opravný prostriedok odporcu smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním (§ 236 a nasl. O.s.p.). Po preskúmaní veci dospel k týmto záverom:

V prejednáwanej veci odvolací súd rozhodol rozsudkom. V zmysle ustanovenia § 238 O.s.p. platí, že ak dovolanie smeruje proti rozhodnutiu vydanému v tejto procesnej forme, je prípustné, ak je ním napadnutý zmeňujúci rozsudok (§ 238 ods. 1 O.s.p.) alebo rozsudok, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto

veci (§ 238 ods. 2 O.s.p.), alebo rozsudok potvrdzujúci rozsudok súdu prvého stupňa, avšak len vtedy, ak odvolací súd v jeho výroku vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože po právnej stránke ide o rozhodnutie zásadného významu (§ 238 ods. 3 O.s.p.). Podľa ustanovenia § 238 ods. 4 O.s.p. dovolanie ale nie je prípustné vo veciach upravených Zákonom o rodine, ibaže ide o rozsudok o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení.

V danom prípade dovolanie smeruje proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým sa rozhodlo vo veci upravenej Zákonom o rodine (vo veci výživného na maloleté deti). Nejde pritom o rozsudok o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení. Napadnutý rozsudok teda nevykazuje znaky rozsudku, proti ktorému je dovolanie prípustné podľa ustanovení § 238 O.s.p.

S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p., ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnúť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namieta alebo nie), neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na skúmanie prípustnosti dovolania smerujúceho proti rozsudku podľa § 238 O.s.p., ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku alebo uzneseniu), ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, nedostatok návrhu na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom).

Najvyšší súd Slovenskej republiky dospel k záveru, že v konaní došlo k vade v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. zakladajúcej prípustnosť a dôvodnosť dovolania (účastníkovi konania

sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom), pravda z iného dôvodu než uviedol odporca.

Odňatím možnosti konať sa v zmysle ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. rozumie taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia tých jeho procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Podľa § 156 ods. 1 O.s.p., rozsudok sa vyhlasuje vždy verejne, vyhlasuje ho predseda senátu alebo samosudca v mene Slovenskej republiky.

Podľa § 156 ods. 3 O.s.p., vo veciach, v ktorých súd rozhoduje rozsudkom bez nariadenia ústneho pojednávania, oznámi miesto a čas verejného vyhlásenia rozsudku na úradnej tabuli súdu v lehote najmenej päť dní pred jeho vyhlásením (§ 156 ods. 3 O.s.p.).

Z ustanovenia § 211 ods. 2 O.s.p. vyplýva, že ak tento zákon neustanovuje inak, pre konanie na odvolacom súde platia primerane ustanovenia o konaní pred súdom prvého stupňa.

Podľa § 214 ods. 1 O.s.p., v znení zákona č. 384/2008 Z.z. účinného od 15. októbra 2008, na prejednanie odvolania proti rozhodnutiu vo veci samej nariadi predseda senátu odvolacieho súdu pojednávanie vždy, ak

- a/ je potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie,
- b/ súd prvého stupňa rozhodol podľa § 115a bez nariadenia pojednávania,
- c/ to vyžaduje dôležitý verejný záujem.

Podľa § 214 ods. 2 O.s.p. v znení účinnom od 15. októbra 2008 v ostatných prípadoch možno o odvolaní rozhodnúť aj bez nariadenia pojednávania.

Z obsahu spisu vyplýva, že súd prvého stupňa vec prejednal na pojednávaní. Odvolací súd, prejednávajúci odvolanie 22. apríla 2009, t.j. po tom, ako zákon č. 384/2008 Z.z. nadobudol účinnosť, dokazovanie nedopĺňal ani neopakoval. Zo spisu nevyplýva ani to, že by išlo o dôležitý verejný záujem (Dohovor o ľudských právach a základných slobodách nevyžaduje a ani z judikatúry ESĽP nemožno vysledovať, že by sa malo na všetkých súdnych

inštanciách pojednávanie vykonať verejne. Ak teda rozhodoval súd prvého stupňa na pojednávaní, odvolací súd v zásade nemusí nariadiť pojednávanie. Doposiaľ ESLP nejudikoval, čo je dôležitý verejný záujem a navrhované ustanovenie necháva odvolacím senátom voľnú úvahu, kedy nariadia pojednávanie z dôvodu dôležitého verejného záujmu. Spravidla pôjde o veci týkajúce sa v rôznych súvislostiach väčšieho okruhu osôb, napr. spory týkajúce sa územného celku, sídliska, a pod. (porovnaj dôvodovú správu k zmenám účinným od 15. októbra 2008).

Vychádzajúc z uvedeného odvolací súd dospel k záveru, že odvolací súd tým, že na prejednanie odvolania odporcu nenariadil pojednávanie, neodňal tomuto účastníkovi možnosť konať pred súdom spôsobom vytýkaným v dovolaní.

Nemožno súhlasiť ani s námietkou odporcu, že možnosť konať pred súdom mu bola odňatá tým, že odvolací súd riadne neodôvodnil svoje rozhodnutie.

Podľa ustanovenia § 219 ods. 2 O.s.p. v znení účinnom od 15. októbra 2008, ak sa odvolací súd v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, môže sa v odôvodnení obmedziť len na skonštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia, prípadne doplniť na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia ďalšie dôvody.

Predmetné ustanovenie reaguje na súdnu prax v prípadoch úplných a presvedčivých rozhodnutí súdov prvého stupňa, kedy odôvodnenie rozhodnutia odvolacích súdov je len kopírovaním vecne správnych dôvodov. V takých prípadoch rozhodnutia obsahujú účastníkom známe podania, známy napadnutý rozsudok a v závere obsahujú už len stručné konštatovania o správnosti a presvedčivosti napádaného rozhodnutia, s ktorým sa odvolací súd plne stotožňuje. Ide o ustanovenie v rovine fakultatívnej a umožňuje odvolaciemu súdu sa sústrediť už len na doplnenie presvedčivosti rozhodnutia a odvolacie súdy sa tak môžu sústrediť na judikatúru a odbornú literatúru.

Rozsudok odvolacieho súdu nevybočuje z rámca úpravy vykonanej novým ustanovením § 219 ods. 2 O.s.p. Odvolací súd navyše, okrem konštatovania správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia súdu prvého stupňa o výživnom v zmysle predmetného ustanovenia,

na doplnenie správnosti napadnutého rozhodnutia uviedol aj ďalšie dôvody (str. 4, druhý odsek rozsudku odvolacieho súdu).

Dovolací súd preskúmaním veci ale zistil, že konanie odvolacieho súdu je navzdor vyššie uvedeným záverom predsa postihnuté vadou majúcou za následok odňatie možnosti konať pred súdom v zmysle ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p.

Preskúmaný súdny spis neobsahuje zápisnicu o verejnom vyhlásení rozsudku ani žiadnu úpravu ohľadom zachovania postupu podľa § 156 ods. 3 O.s.p., t.j. pokyn, aby sa oznámilo miesto a čas verejného vyhlásenia rozsudku na úradnej tabuli súdu v lehote najmenej päť dní pred jeho vyhlásením, resp. záznam, že by sa tak stalo.

Požiadavka na verejné vyhlásenie rozsudku v zmysle článku 142 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky vychádza z medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, preto jej podstata a účel sa nemôže zásadne odlišovať od definície podanej v kontexte týchto zmlúv, napr. Európskym súdom pre ľudské práva.

Ústava zaručuje nie teoretické a iluzórne práva, ale práva konkrétne a účinné, preto požiadavku verejného vyhlásenia rozsudku možno považovať za splnenú len vtedy, ak má verejnosť možnosť získať informácie o dátume a mieste vyhlásenia rozsudku tak, aby pri takomto zverejnení mohol byť prítomný ktokoľvek, kto má o to záujem, pričom vo vzťahu k účastníkom konania sa musí vychádzať z prezumpcie tohto záujmu (porovnaj nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn. I. ÚS 5/02).

Verejnosť konania patrí k ústavným procesným zárukám práva na súdnu a inú právnu ochranu. Princíp verejnosti však nie je absolútny (verejnosť možno výnimočne vylúčiť v prípadoch ustanovených zákonom – porovnaj čl. 48 ods. 2 druhá veta Ústavy Slovenskej republiky); výnimky z tohto princípu sa ale vzťahujú na súdne pojednávanie (prerokovanie), nie však na vyhlásenie rozsudku. Povinnosť verejného vyhlásenia rozsudku je bezvýnimočná. Vyplýva to z doslovného znenia čl. 142 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj zo zákonov, ktoré v súlade s ústavou upravujú podmienky a podrobnosti o súdnej ochrane, o pôsobnosti súdov a konaní pred nimi. Verejné vyhlásenie rozsudku nie je len formálny a samoučelný úkon. Jeho podstata má zásadný význam a spája sa s viacerými

procesnoprávnymi dôsledkami. Vyhlásením rozsudku konanie nekončí a ešte aj pri verejnom vyhlasovaní majú účastníci konania procesné práva a povinnosti. Ide tu o úkon súdu, ktorý je z hľadiska vecného, časového, miestneho a personálneho neopakovateľný a nezameniteľný s iným úkonom súdu. Nezanedbateľným je tiež procesné oprávnenie účastníka preveriť, či súd vyhlásil rozsudok na oznámenom mieste a v oznámenom čase (hľadisko miestne a časové). Nepreahliadnuteľným oprávnením účastníka je aj jeho právo preveriť (zistiť), v akom zložení (hľadisko personálne) súd vyhlásil rozsudok (porovnaj v tejto spojitosti najmä § 237 písm. g/ O.s.p.) a s akým odôvodnením (hľadisko vecné).

Verejné vyhlásenie rozsudku súvisí s povinnosťou všeobecného súdu upovedomiť o tom účastníkov konania (v danom prípade dodržaním postupu podľa § 156 ods. 3 O.s.p.). Účastník konania má právo byť prítomný na vyhlásení rozsudku súdu a len on sám môže rozhodnúť, či sa tohto zasadnutia zúčastní alebo nezúčastní. Jeho rozhodnutie nemôže ovplyvniť postup súdu pri realizácii konania v intenciách článku 142 ods. 3 ústavy. Iný postup súdu znamená porušenie ústavnosti v konaní pred ním, ktoré spočíva v porušení základného práva účastníka konania zakotveného v článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s článkom 142 ods. 3 ústavy.

Ustanovenie čl. 142 ods. 3 ústavy, ktoré obsahuje princíp verejného vyhlásenia rozsudku, má povahu ústavného príkazu pre všeobecné súdy, podľa ktorého v prípade, že rozhodujú vo forme rozsudku, sú povinné tieto rozsudky vyhlasovať vždy verejne. Ide tu o ústavnú záruku, že všeobecné súdy ako štátne orgány nemôžu obmedziť právne postavenie účastníkov v konaní pred nimi, ktoré postavenie im má poskytnúť možnosť verejne sa oboznámiť s obsahom rozsudku a s jeho odôvodnením (právo na aktívne, faktické, pozitívne konanie štátu, ktoré má základ v ústave a jej princípoch). Je zrejmé, že sa týmto ústavným príkazom sleduje ochrana účastníkov konania pred „tajnou justíciou“ vymykajúcou sa kontrole verejnosti. Zabezpečuje sa tým aj transparentný výkon spravodlivosti a tým sa prispieva k dosiahnutiu cieľa sledovaného článkom 6 ods. 1 Dohovoru.

Procesný nedostatok odvolacieho súdu vo vzťahu k tomuto úkonu (nenaplnenie ustanovenia § 156 ods. 3 O.s.p.), v dôsledku ktorého sa poprie samotná podstata verejného vyhlásenia rozsudku (keďže sa neoznami čas a miesto jeho vyhlásenia), je z procesného hľadiska nenapraviteľný (nedá sa nijako konvalidovať). Nedodržanie postupu oznámenia času

a miesta vyhlásenia rozsudku odvolacieho súdu znamená z pohľadu spomenutých kontrolných a ochranných oprávnení účastníka toľko, že korekciu porušených procesných práv účastníka možno v dovolacom konaní docieľiť len zrušením takéhoto rozsudku ako rozsudku zaťaženého vadou podľa § 237 písm. f/ O.s.p.

Predpokladom prítomnosti odporcu (jeho právneho zástupcu) na verejnom vyhlásení rozsudku odvolacieho súdu v tejto právnej veci bolo oznámenie súdu o mieste a čase verejného vyhlásenia rozsudku na úradnej tabuli súdu v zmysle § 156 ods. 3 O.s.p. v spojení s § 211 ods. 2 O.s.p. Povinnosťou odvolacieho súdu bolo preto zachovať zákonom stanovený postup oznámenia miesta a času verejného vyhlásenia rozsudku, k čomu však podľa obsahu spisu nedošlo. To malo za následok predovšetkým znemožnenie samotnej účasti odporcu na verejnom vyhlásení rozsudku – verejnom oboznamovaní súdu o tom, ako rozhodol (aké konkrétne výroky vyslovil) a z akých dôvodov.

Odvolací súd teda uvedeným chybným procesným postupom nevytvoril odporcovi zákonom predpokladanú procesnú možnosť účasti na verejnom vyhlásení napadnutého rozsudku.

Dovolací súd z uvedených dôvodov dospel k záveru, že odvolací súd konal v danej právnej veci inak, ako mu to stanovil Občiansky súdny poriadok v § 156 ods. 3 v spojení s § 211 ods. 2, a tým znemožnil odporcovi realizáciu jeho procesných práv, ktoré mu pri vyhlasovaní rozsudku patria. Takéto konanie odvolacieho súdu je porušením práva na súdnu ochranu a predstavuje vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. (porovnaj rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. júla 2009 sp.zn. 1 Cdo 120/2009 schválený na zasadnutí občianskoprávneho kolégia na uverejnenie v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky).

Výskyt niektorej z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p. je vždy zo zákona dôvodom, ktorý zakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu, vydanému v konaní touto vadou postihnutom. Zároveň je tiež dôvodom, pre ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu (vrátane súvisiaceho rozhodnutia o trovách konania) vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v takom konaní nemôže byť považované za správne.

Najvyšší súd Slovenskej republiky vzhľadom na to rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1, 2 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 20. januára 2010

**JUDr. Ladislav Górasz, v. r.
predseda senátu**

Za správnosť vyhotovenia: Emília Kišacová